

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

УДК 330.341.424

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ: ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Чміль М. Д.

*ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15,
e-mail: chmilm0@gmail.com*

Анотація. Потреба забезпечення сталого економічного розвитку зумовлює важливість створення в Україні сучасних територіально-організаційних утворень, які здатні позитивно вплинути на виробничо-інвестиційне та соціально-економічне становище регіонів та держави в цілому. Стаття присвячена дослідженню проблеми створення індустріальних парків як інструменту інвестиційно-інноваційного розвитку. Визначено сутність індустріальних (промислових) парків, наведено моделі управління ними, розглянуто систему пільг і стимулів, досліджено нормативно-правові засади створення та функціонування індустріальних парків у відповідності з законодавством України.

Ключові слова: індустріальний парк, інвестиції, державна підтримка.

Аннотация. Потребность обеспечения устойчивого экономического развития обуславливает важность создания в Украине современных территориально-организационных образований, которые способны положительно повлиять на производственно-инвестиционное и социально-экономическое положение регионов и государства в целом. Статья посвящена исследованию проблемы создания индустриальных парков как инструмента инвестиционно-инновационного развития. Определена сущность индустриальных (промышленных) парков, приведены модели управления ими, рассмотрена система льгот и стимулов, исследованы нормативно-правовые основы создания и функционирования индустриальных парков в соответствии с законодательством Украины.

Ключевые слова: индустриальный парк, инвестиции, государственная поддержка.

Abstract. The need for sustainable economic development determines the importance of creation in Ukraine modern territorial and organizational formation which are capable to affect positively an industrial-investment and socio-economic situation of the regions and the state as a whole. The article is devoted to research of the problem of creation industrial parks as a tool for investment and innovation. The essence of industrial parks is determined, the models of management by them are presented, the system of benefits and incentives considered, legal principles of creation and functioning of industrial pursuant to legislation of Ukraine investigated.

Keywords: industrial park, investment, government support.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції соціально-економічного зростання в Україні зумовлюють високу актуальність проблеми створення механізмів стимулювання економіки та інвестиційно-інноваційного розвитку. Значний досвід використання розвиненими країнами територіально-організаційних утворень задля підвищення інвестиційної активності регіонів довів свою ефективність у розвитку промисловості, створенні робочих місць та оптимізації галузевої структури регіональної економіки. Україна теж має досвід створення таких структур, як спеціальні економічні зони, технопарки, території пріоритетного розвитку тощо. Однак в умовах високої конкуренції на світовому інвестиційному ринку необхідно застосовувати більш досконалі механізми стимулювання підприємництва. Одним з таких механізмів є створення індустріальних парків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань, пов'язаних із запровадженням індустріальних парків займалися такі вчені: Л. Бенюк, О. Єгорова, С. Левченко, В. Лушкін, Л. Малюта, О. Молдован, Н. Осадча, А. Павлюк, М. Пашкевич, В. Поєдинок, О. Саліхова, Ю. Чириченко та ін. Проте, дана тематика розкрита недостатньо, і вона залишається актуальною в сучасних умовах.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Недостатнє наукове та практичне дослідження питань функціонування індустріальних парків, а також мінливість економічної ситуації в країні, обумовлюють актуальність теми дослідження та обґрунтовують необхідність системних перетворень в регіональній економіці.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є висвітлення сутності індустріальних парків та дослідження проблеми їх створення і функціонування.

Виклад основного матеріалу. Процес створення індустріальних парків в Україні, які розглядались Кабінетом Міністрів як перспективні інструменти залучення інвестицій, зокрема іноземних, в економічний розвиток регіонів, передусім економічно відсталих, розпочався прийняттям Концепції створення індустріальних (промислових) парків від 1 серпня 2006 року. Концепція передбачала розроблення нормативно-правової бази, визначення економічних, фінансово-бюджетних, екологічних критеріїв створення індустріального (промислового) парку, визначення механізму стимулювання залучення коштів для реалізації інвестиційних проєктів, започаткування реалізації пілотних проєктів створення індустріальних парків у регіонах України, а також загальні юридичні ознаки індустріального (промислового) парку як об'єкта правового регулювання. У цьому документі вказано, що Індустріальний (промисловий) парк може створюватися на території площею до 700 гектарів, у межах якої органом управління індустріальним (промисловим) парком формується комплекс об'єктів виробничої інфраструктури (електро-, газо-, водопостачання, водовідведення, телекомунікації тощо) та надання супутніх послуг (охорона, транспортні та інші послуги) з метою залучення інвесторів для провадження ними виробничої, науково-дослідної, іншої господарської діяльності [1]. Створення та функціонування в Україні індустріальних парків визначено основним елементом інвестиційної реформи та Державної програми розвитку внутрішнього виробництва, а також передбачено реалізацію цього завдання у формі національного проєкту [2].

Згідно п. 3 ч. 1 статті 1 Закону України «Про індустріальні парки» від 20.12.2015 року, індустріальний (промисловий) парк – визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку [3].

Основними суб'єктами господарювання в межах індустріального парку, згідно [3] є:

1) ініціатор створення індустріального парку – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, який згідно з Конституцією України здійснює право власника на землю від імені Українського народу і відповідно до закону наділений повноваженнями розпорядження землею, а також юридична або фізична особа - власник чи орендар земельної ділянки, яка може бути використана та пропонується ним для створення індустріального парку;

2) керуюча компанія індустріального парку – створена згідно із законодавством України юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та вибрана відповідно до цього Закону, з якою ініціатором створення укладений договір про створення та функціонування індустріального парку;

3) учасники індустріального парку – суб'єкти господарювання будь-якої форми власності, зареєстровані на території адміністративно-територіальної одиниці України, в межах якої розташований індустріальний парк, які згідно із законодавством набули права на земельну ділянку та/або інший об'єкт (частину об'єкта) нерухомого майна у межах індустріального парку та уклали з керуючою компанією договір про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку відповідно до концепції індустріального парку.

Індустріальні парки створюються та діють на підставі:

1. Закон України «Про індустріальні парки» від 20.12.2015 №5018-VI.

2. Постанови КМУ «Про затвердження Порядку прийняття рішення про включення індустріального (промислового) парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків» від 16.01.2013 №216.

3. Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження форми Типового договору про створення та функціонування індустріального парку» від 08.04.2016 №386.

4. Окремих статей Земельного та Митного кодексів України, зокрема ст. 65, 66 ЗКУ та ст. 287 МКУ.

5. Інші нормативно-правові акти.

Зазначена законодавча та нормативно-правова база регламентує створення на надання державної підтримки індустріальним паркам України, проте вона не є повністю доопрацьованою і потребує вдосконалення щодо спрощення та пришвидшення процедур, усунення регуляторних бар'єрів, підтримки керуючої компанії і т. д.

В умовах глобальної боротьби за ресурси, інвестиції, ринки збуту та робочу силу, передумовою успішного функціонування індустріального парку є конкурентоздатність території, на якій він розташований. Конкурентними ознаками створення індустріальних парків є:

- географічна близькість ринків збуту і трудових ресурсів;
- наявність фінансових партнерів;
- транспортна доступність, інтеграція декількох видів транспорту (авто, залізничний, авіа, водний транспорт);
- надлишкова забезпеченість енергетичними ресурсами;
- спрощений порядок проходження резидентами адміністративних та дозвільних процедур;
- близькість житлової і соціальної інфраструктури;
- можливість розширення та (або) диверсифікації виробництва;

- передові інженерні рішення тощо [4].

Основною перевагою індустріальних парків, в порівнянні зі створюваними раніше спеціальними економічними зонами та територіями пріоритетного розвитку, є досконаліша система пільг і стимулів для суб'єктів господарювання. Система стимулювання індустріальних парків передбачає 3 рівня у відповідності до статусу парку.

Система стимулювання першого рівня доступна для всіх індустріальних парків і передбачає такі стимулюючі механізми [5; 6]:

а) організаційно-інформаційні:

- спрощена процедура доступу до виробничих площ для ініціатора і/або керуючої компанії та учасників індустріального парку в межах індустріального парку;

- інформаційно-консультативна підтримка з боку Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України ініціаторів створення індустріальних парків, керуючих компаній та потенційних учасників;

б) фінансові:

- можливість отримання коштів з державного чи місцевих бюджетів для фінансування комплексу заходів щодо вибору території індустріального парку та її облаштування на землях державної чи комунальної власності.

Система стимулювання другого рівня передбачає додатковий механізм, доступний лише для індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків, а саме державну фінансову підтримку:

а) учасники індустріального парку звільняються від:

- пайової участі у розвитку інфраструктури населених пунктів у разі будівництва об'єктів у межах індустріального парку;

- сплати ввізного мита за ввезення устаткування, обладнання та комплектуючих до них, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, для здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків;

б) керуючі компанії та ініціатори створення – суб'єкти господарювання:

- звільняються від пайової участі у розвитку інфраструктури населених пунктів у разі будівництва об'єктів у межах індустріального парку;

- отримують безвідсоткові кредити (позики), цільове фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків;

- звільняються від сплати ввізного мита за ввезення устаткування, обладнання та комплектуючих до них, матеріалів, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, для облаштування індустріальних парків.

Система стимулювання третього рівня розробляється і розповсюджуватиметься лише на індустріальні парки зі статусом національного проекту. Очікується, що економічні умови для цієї групи індустріальних парків, в т.ч. щодо державної фінансової підтримки, мають включати поряд із визначеними стимулами для індустріальних парків першого і другого рівнів додаткові переваги та бути найбільш сприятливими і привабливими для інвесторів.

На сьогодні існують два типи земель індустріальних парків: *greenfield* і *brownfield*. *Greenfield* – це індустріальний парк, який створюється на відведеній незабудованій земельній ділянці, як правило, спочатку не забезпеченій інфраструктурою. *Brownfield* – це індустріальний парк, який створюється на існуючих виробничих майданчиках, забезпечених будівлями, спорудами та інфраструктурою, щодо яких проводиться реконструкція та капітальний ремонт, відповідно до спеціалізації індустріального парку і потреб його резидентів [7]. Як правило, індустріальні парки типу *greenfield* більше викликають інтерес у корпорацій чи великих підприємств, а *brownfield* – у малого та середнього бізнесу. Однак, враховуючи те, що більшість існуючих виробничих приміщень в Україні побудовано ще за часів СРСР і їх переобладнання потребує великих затрат, ділянки типу *greenfield* є більш привабливими.

Слід наголосити, що у світовій практиці існують три основні моделі управління індустріальними парками [8]:

1. Індустріальні парки утримуються інфраструктурною управляючою компанією, яка надає підприємствам не тільки площі для розміщення їх виробництв, а й інфраструктуру та низку послуг. Цей перелік послуг зазвичай називається управлінням індустріального парку. Інфраструктурна керуюча компанія може одночасно бути і власником індустріального парку.

2. Індустріальні парки, найчастіше середніх розмірів, не управляються спеціалізованою компанією, а фірми, які розмістили свої виробництва на єдиній території, самі надають всі необхідні послуги або залучають для цього сторонні компанії.

3. Одна із компаній, яка розмістила своє виробництво (основний інвестор), виконує також функції керуючої компанії.

У більшості випадків, керуюча компанія надає широкий спектр послуг в межах індустріального парку, типовими з яких є:

1. Забезпечення енергопостачання. Під енергією в даному контексті розуміється не тільки первинна енергія, тобто електрика і газ, а й інші її види, що поширюються по кабельних мережах і трубопроводах, зокрема: технічні гази (стиснуте повітря, кисень, азот, водень), вода (питна, технічна, обезсолена, охолоджуюча і спеціально підготовлена для певних виробництв) і холодоагенти (фреон, аміак).

2. Кваліфікована утилізація відходів. До них, крім побутового та виробничого сміття, часто відносяться й отруйні відходи.

3. Управління та обслуговування бвлівель. споруд та обладнання всередині парку або Facility Management. Виходячи з особливого характеру закритої території індустріального парку, часто виникають вимоги, що виходять за рамки звичайного економічного, технічного та інфраструктурного фасіліті менеджменту.

4. Внутрішньопаркова логістика. До її функцій відноситься утримання складів для сировини, допоміжних матеріалів і енергоносіїв, а також для напівфабрикатів і готових виробів. Надходження товару і відправлення готової продукції вимагають створення спеціально обладнаних в'їздів та виїздів.

5. Діагностика бізнес-середовища парку. Застосовується в умовах комплексного дослідження діяльності індустріального парку, виявлення проблем у господарській діяльності підприємств-учасників та розроблення на цій підставі програми коротко- та довгострокових заходів.

6. Організація діяльності індустріального парку. Вона включає в себе оформлення будівельної та дозвільної документації, реалізацію маркетингової стратегії, інформаційне забезпечення, адміністрування тощо [9-11].

Відповідно до Закону України «Про індустріальні парки», з 2013 року ініційовано створення 22 індустріальних парків, з яких 15, станом на 26.12.2016 р., включено до Реєстру індустріальних парків України (табл. 1). Представлені в таблиці парки відповідають усім сучасним вимогам: мають вигідне розташування, необхідну інфраструктуру та високий інвестиційний потенціал. Також в Україні функціонують 5 приватних індустріальних парків, що не включені до Реєстру. Органи місцевого самоврядування та виконавчої влади розробляють проекти створення нових індустріальних парків у Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Рівненській, Херсонській, Чернівецькій, Чернігівській областях та місті Києві.

Таблиця 1 – Індустріальні парки, внесені до Реєстру індустріальних парків України [12] (станом на 26.12.2016 року)

Назва / місце розташування / дата включення до реєстру	Строк, на який створено (роки)	Площа	Види діяльності
1	2	3	4
Долина / м. Долина Івано-Франківської області / 03.02.2014	5	27,14	Приладобудування, легка промисловість, деревообробна промисловість, автомобілебудування, логістика, складування.
Славута / м. Славута Хмельницької області / 07.02.2014	30	50,00	Середнє та точне машинобудування, деревообробна промисловість, виробництво фармацевтичних виробів.
Львівський індустріальний парк "Рясне - 2" / м. Львів, у межах промвузла "Рясне - 2" / 07.02.2014	50	23,49	Легка промисловість, автомобілебудування, виробництво фармацевтичних виробів, машинобудування.
Індустріальний парк "Коростень" / м. Коростень Житомирської області / 01.04.2014	50	42,20	Легка промисловість, легке машинобудування, електротехнічна промисловість.
Індустріальний парк "Центральний" / м. Кременчук Полтавської області / 01.04.2014	30	168,55	Машинобудування, енергетика, автомобілебудування, ІТ-технології, електроніка.
Індустріальний парк "Свема" / м. Шостка Сумської області / 06.06.2014	50	92,00	Машинобудування, енергетика, хімічна, металообробна, деревообробна, легка промисловість, виробництво будівельних матеріалів.
Індустріальний парк "Соломоново" / с. Соломоново Ужгородського району Закарпатської області / 06.06.2014	30	66,20	Машинобудування, автомобілебудування.
"Перший український індустріальний парк" / смт. Велика Димерка Броварського району Київської області / 08.07.2014	30	105,00	Харчова, деревообробна промисловість, виробництво фармацевтичної, меблевої та поліграфічної продукції, автомобілебудування.

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Індустріальний парк "BIONIC HiLL" / м. Київ / 01.09.2014	40	56,74	Інформаційні технології, фармацевтика та біотехнології, технології енергозбереження та використання джерел альтернативної енергії.
Індустріальний парк "iPark" / с. Візирка Комінтернівського району Одеської області / 01.09.2014	39	16,00	Переробна, приладобудівна, нафтохімічна промисловість, логістика та складування
Індустріальний парк "Кривбас" / м. Кривий Ріг Дніпропетровської області / 01.09.2014	49	26,03	Машинобудування, виготовлення будматеріалів, логістика.
Індустріальний парк "Тростянець" / м.Тростянець Сумської області / 14.10.2014	30	39,96	Харчова та легка промисловість.
Індустріальний парк "Мироцьке" / с. Мироцьке Києво-Святошинського району Київської області / 30.05.2016	30	33,67	Деревообробна, легка, харчова, електротехнічна промисловість, виробництво будівельних матеріалів, приладобудування, альтернативна енергетика, інформаційні технології
Вінницький індустріальний парк / м. Вінниця / 15.07.2016	30	60,70	Машинобудування, харчова промисловість, текстильне виробництво, логістика
Індустріальний парк "ЖИТОМИР-СХІД" / м. Житомир / 27.10.2016	30	24,73	Виробництво будівельних матеріалів, машинобудування, приладобудування, деревообробка, легка та харчова промисловість, інформаційні технології.

В результаті системного створення індустріальних парків в регіонах України в найближчі роки планується залучити щонайменше 8 млрд. дол. США інвестицій та створити не менше 300 тис. нових робочих місць [5], з яких близько 2.5 млрд. дол. США інвестицій та близько 40 тис. нових робочих місць – в рамках 10 пілотних індустріальних парках зі статусом національного проекту. Створення індустріальних парків також матиме позитивний вплив на розвиток суміжних виробництв, малого та середнього бізнесу в регіонах їх розташування. В найближчі роки прогнозується створення близько 200 індустріальних парків в усіх регіонах України [13].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що створення індустріальних парків є необхідним етапом розвитку промислового виробництва та економіки загалом, механізмом покращення інвестиційного клімату, збільшення зайнятості населення, реалізації інноваційних можливостей та рушієм регіонального розвитку. Індустріальні парки здатні забезпечувати конкурентне бізнес-середовище, при цьому будучи економічно вигідними для держави і підприємств-учасників. Їх діяльність дозволить залучити технологічно орієнтовані інвестиції, спрямовані на створення нових виробничих ліній та модернізацію вже існуючих. З огляду на фінансово-економічні реалії сьогодення та дефіцит недержавних інвестиційних ресурсів, такі інструменти стимулювання бізнесу мають перспективу стати основою для розбудови економіки, зменшити залежність від імпорту та створити умови для розвитку експорторієнтованих підприємств.

У майбутніх дослідженнях буде запропоновано механізм створення західноукраїнського індустріального газового парку.

Література

1. Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 р. №447-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D1%80>.

2. Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. № 1256 постанови Кабінету Міністрів України №661 від 12.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661-2012-%D0%BF/print1329989886074174>.

3. Закон України «Про індустріальні парки» від 20.12.2015 №5018-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.

4. Національний проект «Індустріальні парки України» - створення промислово-виробничої інфраструктури [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrproject.gov.ua>.

5. Єгорова О. О. «Щодо заходів стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні» [Електронний ресурс] / О. О. Єгорова // Аналітична записка. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1340>.

6. Механізм прийняття рішення про включення індустріального парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків визначений Законом України «Про індустріальні парки» та Постановою Кабінету Міністрів України від «Про затвердження «Порядку прийняття рішення про включення індустріального (промислового) парку до реєстру індустріальних (промислових) парків» № 216 16.01.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/216-2013-%D0%BF>.

7. Індустріальні парки. Державне агентство з інвестицій та розвитку національних проєктів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/%D1%96ndustrialni-parki-ukraini>.

8. Індустріальні парки: запитання-відповіді [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.investukraine.com/uk/regions/industrial-parks/faq>.

9. Парки індустріального періоду як вид комерційної нерухомості [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://turaol.com>.

10. Туркоман Л.С. Роль і місце економічної діагностики в системі оцінки стану суб'єктів господарювання / Л.С. Туркоман // Економіка : наук. праці. – 2009. – Вип. 96. – С. 87-91.

11. Концепція Яворівського індустріального парку (проєкт) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://yavoriv-rajrada.org.ua/sites/default/files/docs/Rizne/YavorivIP.pdf>.

12. Інформація про індустріальні (промислові парки), включені до Реєстру індустріальних (промислових) парків / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=f7b4b951-f838-4132-b2c6-9d4bba71ec75>.

13. Індустріальні парки – крок до покращення інвестиційного клімату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/node/25>.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2016р.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. **Гораль Л. Т.**